

РАКЕТНО-ЯДЕРНИЙ ШАНТАЖ І СТРАТЕГІЯ ВИСНАЖЕННЯ УКРАЇНИ: ЯК ЗБЕРЕГТИ ДЕРЖАВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ, ЗУПИНИТИ ВТРАТИ ТА НЕ ДОПУСТИТИ КАПІТУЛЯЦІЇ

Віктор БЕДЬ

Науково-дослідний інститут стратегічних та політико-правових досліджень
Карпатського університету імені Августина Волошина

м. Ужгород

20 серпня 2026 року

Війна на виснаження і головна мета України

Російсько-українська війна перейшла у затяжну фазу стратегічного виснаження. Росія прагне не тільки захоплювати території, а й поступово руйнувати військовий, людський, економічний, енергетичний і демографічний потенціал України.

На боці Росії прямо або опосередковано діють Північна Корея, Іран, Білорусь і Китай. Україну підтримують США, держави Європейського Союзу, Велика Британія, Канада, Японія, Австралія, Норвегія та інші партнери. Проте Росія отримує від союзників переважно те, що безпосередньо потрібне для війни: ракети, боєприпаси, ударні безпілотники, електроніку, промислове обладнання, фінансові й логістичні канали та людський ресурс. Україна ж нерідко одержує допомогу із запізненням, частинами і з політичними обмеженнями щодо її застосування.

Головною метою державної політики має бути збереження незалежної Української держави на підконтрольній території, українського народу і Збройних Сил України, припинення масового вбивства громадян, недопущення демографічного знекровлення та створення умов для виходу з активної фази війни без капітуляції й без юридичної відмови від тимчасово окупованих територій.

Це не відмова від територіальної цілісності. Це чесне визначення першочергового завдання: зберегти державу, народ і армію, без яких повернення окупованих територій у майбутньому стане неможливим.

Ракетний потенціал Росії: загроза не зникає, а змінюється

Очікування, що російські ракетні запаси швидко вичерпаються, не справдилося. Санкції ускладнили виробництво, підвищили його собівартість і подовжили логістичні ланцюги, але не зупинили російський військово-промисловий комплекс. Росія перебудувала значну частину економіки відповідно до потреб тривалої війни й перейшла до потокового виробництва засобів ураження.

За відкритими розвідувальними оцінками, сукупний випуск різних типів російських ракет може перевищувати 200 одиниць на місяць. Точні показники виробництва і запасів є закритими та змінними, тому їх необхідно оцінювати як орієнтовні. Однак тенденція очевидна: Росія зберігає здатність регулярно формувати нові ударні пакети.

Найбільшу небезпеку становлять:

- «Іскандер-М» — балістичні ракети з коротким часом підльоту та складною траєкторією, які можуть надійно перехоплювати лише найбільш сучасні системи протиракетної оборони;
- Х-101 — крилаті ракети повітряного базування, що запускаються стратегічною авіацією;
- «Калібр» — крилаті ракети морського базування;
- «Кинджал» — аеробалістичні ракети, проти яких Україна має обмежену кількість ефективних засобів перехоплення;
- «Онікс» і «Циркон» — високошвидкісні ракети, первинно створені для морських цілей, але застосовувані Росією і проти наземних об'єктів;
- ракети комплексів С-300 і С-400, які Росія використовує для ударів по наземних цілях, особливо в прифронтових регіонах;
- північнокорейські балістичні ракети типу KN-23/KN-24, що розширюють російські можливості й одночасно дають КНДР бойовий досвід.

Достовірних відкритих підтверджень повного припинення російського виробництва «Кинджалів» немає. Можна говорити про можливий перерозподіл ресурсів на користь масовіших ракет, передусім «Іскандер-М», але не про гарантовану відмову від аеробалістичного озброєння.

Небезпека полягає вже не стільки в колишніх складських запасах, скільки у безперервному циклі: виробництво — передача військам — бойове застосування — формування наступного ударного пакета.

Тактика комбінованих ударів

Росія поєднує в одному ударі балістичні й крилаті ракети, ударні безпілотники, безпілотники-імітатори та засоби радіоелектронного впливу. Її мета — перевантажити українську ППО, змусити Україну витратити дорогі ракети-перехоплювачі, виявляти місця розташування Patriot і SAMP/T, руйнувати енергетику, оборонну промисловість, транспортні вузли та системи управління, підтримувати страх серед населення і провокувати нові хвилі міграції.

Отже, ракетно-дронові удари є не лише способом фізичного руйнування, а інструментом системного виснаження Української держави.

Асиметрія протиракетної оборони

Україна потребує Patriot, SAMP/T та інших сучасних систем ППО. Але жодна протиповітряна оборона не забезпечить стовідсоткового захисту всієї території. Особливо обмеженими є можливості перехоплення балістичних ракет, для чого потрібні дорогі й дефіцитні протиракетні.

Навіть заплановане збільшення виробництва РАС-3 MSE приблизно до 650 одиниць на рік не означає, що всі вони можуть бути передані Україні. Водночас Росія щомісяця виробляє десятки власних балістичних ракет і додатково отримує ракети та боєприпаси з КНДР.

Якщо Росія безперешкодно виробляє ракети, перевозить їх, зберігає, виводить носії на позиції та здійснює пуски, а Україна лише очікує удару і намагається збити ракети у власному небі, така модель у довгостроковій перспективі працює на користь агресора.

З метою ефективного протистояння російській військовій агресії необхідно впливати на весь ланцюг російського ракетного терору: фінансування — постачання компонентів — виробництво — транспортування — складування — носій — пускова установка — командний пункт.

Союзники Росії та міжнародна відповідальність

Північна Корея стала безпосереднім військовим співучасником агресії, постачаючи Росії боєприпаси, ракетні системи та інше озброєння, а також надаючи людський ресурс. Передання північнокорейських ракет порушує резолюції Ради Безпеки ООН № 1718, 1874, 2270 та наступні рішення. Натомість Пхеньян отримує фінансування, енергоресурси, військові технології, бойовий досвід і політичне прикриття, що створює загрозу також для Південної Кореї та Японії.

Іран надав Росії ударні безпілотики та технології їх виробництва. Росія адаптувала ці розробки, налагодила масштабний випуск і використовує безпілотики як засоби ураження, розвідки й виснаження української ППО. Іран натомість отримує гроші, технології та досвід бойового застосування зброї.

Китай офіційно не визнає себе стороною війни, але без його промислового, технологічного і фінансового середовища Росії було б значно важче підтримувати нинішній рівень військового виробництва. Йдеться про електроніку, верстати, оптичні

системи, безпілотні платформи, товари подвійного призначення, транспортні та фінансові канали.

Китай зацікавлений, щоб Росія не зазнала нищівної поразки, але ставала дедалі залежнішою від Пекіна. Водночас він не зацікавлений у ядерній війні або прямому зіткненні Росії з НАТО. Це створює можливості для політичного й економічного тиску на Пекін.

Чому санкцій недостатньо

Західні електронні компоненти, обладнання і товари подвійного призначення продовжують потрапляти до Росії через треті держави та мережі фіктивних компаній. Проблемою є не стільки відсутність юридичних заборон, скільки недостатня невідворотність відповідальності за їх обхід.

Необхідними є обов'язкове простеження кінцевого користувача критичних компонентів; відповідальність виробників і дистриб'юторів за очевидно ризиковані поставки; вторинні санкції проти банків, страхових компаній, перевізників і логістичних операторів; обмеження доступу до доларових та європейських розрахунків для установ, які обслуговують російський ВПК.

Ефективність санкційної політики слід оцінювати не за кількістю ухвалених пакетів, а за реальним скороченням російського виробництва ракет та інших засобів ураження.

Ядерний шантаж і загроза радіаційної катастрофи

Росія володіє одним із найбільших ядерних арсеналів у світі. Кремль використовує ядерні погрози передусім як інструмент політичного й психологічного примусу: залякати Україну, обмежити удари по російських військових об'єктах і змусити партнерів до самообмеження.

Було б однаково помилково вважати, що Росія обов'язково застосує ядерну зброю, або що всі її погрози є порожнім блефом. Імовірність стратегічного ядерного обміну між Росією і НАТО залишається низькою через катастрофічні наслідки для самої Росії, але ризик демонстративної або обмеженої тактичної ескалації не можна повністю виключити.

Найкращим засобом запобігання є не поступливість, а переконливе стримування. Російське керівництво має наперед знати, що застосування ядерної зброї спричинить

невідворотні військові, політичні, економічні та персональні наслідки. До стримування необхідно залучати Китай та Індію.

Окремою загрозою залишається окупована Запорізька АЕС. Військова присутність на станції, нестабільне зовнішнє електропостачання, можливе пошкодження інфраструктури та тиск на персонал створюють ризик тяжкої радіаційної аварії навіть без застосування ядерного боєприпасу.

У разі виникнення для кремлівського режиму воєнно-політичного безвиходу або критичної загрози його стратегічним інтересам не можна повністю виключати застосування Російською Федерацією проти України ядерної зброї — в обмеженому тактичному форматі або, за найнебезпечнішого сценарію, у ширшому масштабі. Цю загрозу не слід ані применшувати, ані перебільшувати, але її необхідно обов'язково враховувати під час розроблення воєнної тактики, державної стратегії та безпекових умов виходу України з російсько-української війни.

Україна: межі людських і державних резервів

Україна зберегла державність, відбила початковий російський наступ, звільнила частину територій і завдала агресору величезних втрат. Але героїзм не скасовує арифметики виснаження.

Україна має значно менше населення і менший мобілізаційний резерв, ніж Росія. Мільйони громадян перебувають за кордоном, народжуваність залишається критично низькою, населення старіє, економіка відчуває дефіцит працівників, а бюджет залежить від зовнішнього фінансування.

Офіційні відомості про українські військові втрати є неповними, а зовнішні оцінки різняться. Спекулювати неперевіреними цифрами неприпустимо. Але приховувати сутність проблеми також не можна: Україна втрачає людей, яких неможливо швидко замінити ні мобілізацією, ні фінансами, ні міжнародною допомогою.

Кожна військова операція повинна оцінюватися за співвідношенням: військова мета — витрачені ресурси — людські втрати — стратегічний результат. Утримання позицій за будь-яку ціну не може бути універсальним принципом.

Мобілізація має бути законною, справедливою і прогнозованою, передбачати реальний аудит потреб, якісну підготовку, ротацію, визначені правила служби, подолання корупції та використання людей відповідно до освіти, професії, віку і стану здоров'я.

Тривала масова міграція стала загрозою національній безпеці. Без реальної безпеки, житла, роботи, освіти, верховенства права і довіри до майбутнього значна кількість українців може не повернутися.

Роль міжнародних партнерів

США залишаються незамінними у стратегічній розвідці, протиракетній обороні, далекобійному озброєнні, санкційному тиску та ядерному стримуванні. Але Україна не повинна будувати всю оборонну стратегію на припущенні, що рівень американської допомоги завжди буде незмінним.

Європейський Союз має економічний і технологічний потенціал, що перевищує російські можливості, але діє надто повільно. Для України важливі не тільки суми оголошеної допомоги, а конкретні строки постачання систем ППО, боєприпасів і виробничого обладнання.

Велика Британія, Канада, Японія, Південна Корея, Австралія, Норвегія та інші партнери можуть взяти на себе конкретні напрями: ППО, безпілотні системи, боєприпаси, оборонне виробництво, енергетичну стійкість, морську безпеку та підготовку військовослужбовців.

Україні потрібна не сукупність тимчасових пакетів, а довгострокова коаліційна стратегія з гарантованими обсягами, строками й відповідальністю сторін.

Право України на активну самооборону

Стаття 51 Статуту ООН визнає право держави, яка зазнала збройного нападу, на індивідуальну і колективну самооборону. Це право не припиняється на українсько-російському кордоні, якщо джерело нападу розташоване на території Росії.

Удари по законних військових цілях — пускових установках, аеродромах, складах, командних пунктах, логістичних вузлах та підприємствах, безпосередньо залучених до виробництва засобів нападу, — є складовою правомірної самооборони за умови дотримання міжнародного гуманітарного права.

Агресор не може створити собі недоторканий тил ядерним шантажем. Водночас активна оборона повинна поєднуватися з дипломатією, санкціями, міжнародним тиском і підготовкою належно гарантованого припинення бойових дій.

Вихід із війни без капітуляції

Україна не може завершити війну в односторонньому порядку, якщо Росія продовжує агресію. Але Україна зобов'язана мати власну стратегію виходу з її активної фази.

Гасло «воювати до перемоги» без чіткого визначення перемоги, ресурсів, строків і допустимої ціни є не стратегією, а відкладенням відповідальності. Водночас припинення вогню не є автоматично справедливим і тривалим миром: Росія може використати паузу для перегрупування та підготовки нового наступу.

Припинення бойових дій може розглядатися лише за умови міжнародного моніторингу, збереження й посилення української армії, безперервного постачання озброєння, автоматичного посилення санкцій у разі нового нападу, довгострокового фінансування оборони, міжнародного невизнання окупації та відсутності юридичної відмови України від тимчасово окупованих територій.

Капітуляцією було б роззброєння України, визнання російських анексій, юридична відмова від тимчасово окупованих територій, обмеження державного суверенітету та передання Росії права визначати внутрішній устрій і зовнішньополітичний курс Української держави. Натомість належно гарантоване припинення вогню зі збереженням державної незалежності України на підконтрольній території, боєздатних Збройних Сил, недоторканності контрольованої державою території та невід'ємного права на відновлення в майбутньому територіальної цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах може стати необхідним етапом національного порятунку.

Стратегічний прогноз

Інерційний сценарій. Війна продовжується у нинішньому форматі. Росія зберігає можливість регулярних ракетно-дронових ударів і локального тиску на фронті. Україна утримує оборону, але зазнає людських втрат, залежить від зовнішніх поставок і поступово втрачає населення через міграцію.

Негативний сценарій. Допомога партнерів стає менш передбачуваною, Росія нарощує балістичні удари й поглиблює співпрацю з КНДР, Китаєм та Іраном. Україна стикається з дефіцитом ППО, нестачею особового складу, руйнуванням енергетики та посиленням міграції. Кремль підвищує ядерний шантаж і намагається нав'язати політичну залежність без повної окупації.

Проактивно-стабілізаційний сценарій. Україна та партнери переходять до багаторічної стратегії. Держава отримує гарантовані поставки ППО, боєприпасів, далекобійного озброєння і технологій, проводить військовий і мобілізаційний аудит, знижує необґрунтовані втрати, захищає критичну інфраструктуру та готує переговорну позицію. Активні бойові дії припиняються без юридичного визнання окупації, а Україна зберігає державність, армію й міжнародну підтримку.

Першочергові рекомендації

1. Визначити збереження держави, народу й армії головним пріоритетом. Територіальна цілісність залишається стратегічною метою, але держава не повинна бути знищена у процесі її досягнення.
2. Провести професійний військово-стратегічний аудит: стан фронту, резерви, втрати, мобілізаційні потреби, ефективність командування і спроможність продовжувати війну за різних сценаріїв.
3. Припинити практику утримання позицій за будь-яку ціну. Кожна операція має оцінюватися за військовим результатом, витраченими ресурсами та людськими втратами.
4. Реформувати мобілізацію: забезпечити законність, справедливість, підготовку, ротацію, визначені правила служби та відповідальність за корупцію й необґрунтовані втрати.
5. Зміцнити протиракетну оборону та захист атомної енергетики, основних вузлів генерації, оборонних підприємств, систем управління і великих міст.
6. Нарощувати активну оборону: розвивати власні далекобійні ракети й безпілотні системи та уражати законні військові цілі, які забезпечують російські удари.
7. Домагатися реального перекриття російського ВПК через вторинні санкції проти банків, компаній і логістичних операторів, які постачають критичні компоненти.
8. Узгодити із союзниками систему ядерного стримування, щоб Кремль наперед знав про невідворотні наслідки застосування ядерної зброї чи радіаційної провокації.
9. Перевести допомогу партнерів на багаторічну основу з гарантованими обсягами, строками постачання, спільним виробництвом і довгостроковим фінансуванням.
10. Сформувати власну стратегію виходу з активної фази війни без юридичної відмови від території, роззброєння та втрати суверенітету.
11. Зупинити демографічне знекровлення: берегти життя військовослужбовців і цивільних, підтримувати родини та створювати умови для повернення громадян.

Висновки

Росія зберігає здатність до тривалої ракетно-дронові війни. Її військово-промисловий комплекс підтримується поставками з КНДР, іранськими технологіями, китайськими компонентами та недостатньо перекритими фінансовими й логістичними каналами.

Очікування, що російські ракети просто закінчатся, є небезпечною ілюзією. Так само помилково вважати, що Україна може безмежно компенсувати втрати новою мобілізацією, зовнішнім фінансуванням і черговими пакетами допомоги.

Ядерний шантаж Росії не можна ігнорувати, але не можна й винагороджувати поступками. Відповіддю мають бути стримування, єдність партнерів і наперед визначені неприйнятні наслідки для агресора.

Україна не повинна обирати лише між безкінечною війною та капітуляцією. Вона має сформулювати третій шлях — шлях збереження незалежної держави, українського народу й боєздатної армії, припинення масових людських втрат, виходу з нищівної російсько-української війни на безпечних і належно гарантованих умовах та створення такої системи оборони і міжнародних гарантій, за якої нова російська агресія стане неможливою або неприйнятно дорогою для агресора.

Території мають величезне державне, історичне й людське значення. Але без збереженого народу, боєздатної армії та дієздатної держави не буде кому і чим відновлювати територіальну цілісність.

Найвищою цінністю є не політичне гасло і не звіт про утриману будь-якою ціною позицію. Найвищою цінністю є незалежна Українська держава та життя її громадян.

Зберегти державу. Зберегти народ. Зберегти армію. Припинити масове вбивство українців. Не допустити капітуляції та підкорення України ядерним шантажем. Саме це має стати основою відповідальної національної стратегії.

Джерельна база

Під час підготовки статті використано й узагальнено відкриті матеріали українських органів державної влади, Збройних Сил України та розвідувальних органів; положення Статуту ООН і резолюцій Ради Безпеки ООН щодо КНДР; документи НАТО, Європейського Союзу та МАГАТЕ; офіційні матеріали урядів держав-партнерів; відомості органів

експортного контролю США та ЄС; відкриті військово-технічні, економічні й аналітичні дослідження.

Кількісні показники виробництва, запасів озброєння і втрат необхідно оцінювати як орієнтовні, оскільки значна частина відповідних відомостей має розвідувальний характер, не оприлюднюється або не може бути незалежно перевірена.